

פני שבת נקבלה

מהי סעודה?

הרב אלישע אבינר

ברכי יוסף ס"ק ו

הא פת כסנין יצא קדוש במקום סעודה. וכן פשט המנהג ברוב המקומות ביום שבת דמקדשין ואוכלין מעט כסנין ומברכין מעין שלש ואחר זמן סועדין. וכ"כ האחרונים דכסנין שפיר דמי.

תשובות והנהגות ב סימן קס

[הנידון: חולה שהתירו לו לאכול אטריות, האם חשיב סעודה לקדש עליה] והנה בעיקר הדין דמיני תרגימא והיינו תבשיל העשוי מחמשה מיני דגן וכגון קוגל שאין דינו כ"פת" הבאה בכיסנין, הנה דעת המג"א בסימן רע"ג ס"ק י"א דמקדשין עליו. ואולם בשע"ת סוס"י רפ"ט מבואר שאין מקדשין רק על פת הבאה בכיסנין, וא"כ בקידוש דלילה "דברכה" דיש לחוש טובא להחמיר בספק ברכה לבטלה אין לקדש עליו... ולכן למעשה אין לקדש בברכה על תבשיל העשוי מה' מיני דגן...

ובמק"א נסתפקתי במי שיוצא ביום קידוש, שאוכל אחריה מזונות, אם צריך דוקא מזונות דהיינו "פת הבאה בכסנין" שאם שבע מברך המוציא וברכת המזון, או מספיק ב"לוקשען קוגעל" אף שאין דינו כפת כלל, ואפילו שבע ממנו אינו מברך ברכת המזון. ויש בזה חילוקי דיעות בין גדולי זמנינו. ולע"ד נכון להחמיר בדבר שעיקר ההיתר שנהגו בפת הבאה בכיסנין צ"ב, וראוי לא להקל יותר גם בדייסא שאינו כפת כלל, וכן העלינו להלן בסימן זה להחמיר. ואני נטיתי לחדש דהיינו טעמא מפני שמצות עונג שייך רק בסעודה, אבל בנידון שלפנינו שהיא חולה ועונג שלה הכזית שנותנים לה שמשביע חשוב וראוי לה כה"ג לקדש עליה. אבל לא מצאתי לסברא זאת יסוד, שוב מצאתי בהגהות יעב"ץ לפסחים קי"ד שפירש כמ"ש שאם משביע בשאר דברים ראוי אפילו לקדש עליה כבפת, וכ"ש שנקרא עונג שבת בסעודה כשאי אפשר בענין אחר.

מנהג תימן (געלה)

כתב מורינו ורבינו גאון רבני תימן ה"ה הרה"ג יחיא צאלח זצ"ל בפירושו עץ חיים על הסידור אחר תפילת ערבית של שבת בדינים הנוהגים בקידוש וז"ל: ואחר הקידוש נהגו בשתיה ואכילת פירות וזהו מכלל העונג לכבוד שבת. והגע עצמך אילו מקלעי ליה גוברי כרב אמי ורב אסי מי הוה יהיב להו נהמא לאכול מיד, האם עכנא ח"ו בבטניה דדין ליתן לפנייהם פת תכף ומיד, אין זה מהכבוד רק יציע לפנייהם מיני מעדנים ופירות. כך קבלתי ממו"ז מהר"ץ. ואם הרמ"א בסימן רע"ג ס"ב כתב וצריך לאכול אחר הקידוש לאלתר וכו' כבר השיבו בספר גינת ורדים כלל ג' סימן כ' בראיות מוכיחות ומסיק שם דלעולם לית לן למיקפד שיהיה תכף לאלתר יעו"ש וכ"כ גם מהרמ"ע מפאנו סימן ב' וז"ל ומי שאמר למהר ליכנס לסעודת הלילה תכף אחר ערבית אפשר שהיה מתענה בע"ש ומהר שלא להכנס לשבת כשהוא מעונה הרבה עכ"ל של המהרי"ץ. **[ובהמשך הסתייע בדברי הריא"ז].**

דף מקורות

ריא"ז מובא בשלט"ג

אם היה רוצה לוכל מיני מגדים בבית אחד ועוד היה רוצה לאכל עיקר סעודתו בבית אחר, מקדש במקום שאוכל סעודה הראשונה ואין צריך לקדש במקום סעודה השנייה לפי שכל סעודת השבת חשובה היא ואפי' סעודת עראי סעודת קבע היא נחשבת בשבת, ויצא בקידוש הראשון. ועל הסעודה השניה מברך בורא פרי הגפן ואחר כך אוכל סעודתו כדרך שעושה בסעודת היום כמבואר בקונטרס הראייות.

תשובות והנהגות כרך ב סימן קסד

בשם הגר"ח מבריסק זצ"ל, על מה שיש שנוהגין ביום לפעמים לאכול מקצת הסעודה במקום שקידש וגומר במקום אחר, וכגון כשיש שבע ברכות וכדומה, והעיר שדין קידוש במקום סעודה הוא הלכה בסעודה, שצריך להחשיבה בקידוש קודם, ואם גומר במקום אחר לא מועיל שמה דחסר שמה קידוש, ולכן בשבת יש לגמור הסעודה במקום שקידש ומועיל לכל הסעודה ע"כ, ועיין בדברינו במוע"ז אם הסעודה מחשיב את הקידוש או הקידוש את הסעודה, ומדינא נראה שגם לדידיה אם אכל הבשר ודגים במקום שקידש מספיק.

שו"ת בית שערים חלק אורח חיים סימן צו

[ר' עמרם ב"ר יצחק יעקב בלום נולד בשנת תקצ"ד (1834) בהונגריה. תלמידם של גדולי הונגריה תלמידי החת"ס. נפטר בשנת תרס"ז (1907)]. ...דעד כאן לא קאמרי גאוני' שאם שותה רביעית מכוס של קידוש או רביעית מלבד הכוס של קידוש לב"ח ולבוש שיוצא בזה ידי קידוש במקום סעודה אלא באוכל אח"כ סעודת שבת כדינו בפת שיצא בו ג"כ ידי סעודת שבת דאז אמרי' אף דבעי' קידוש במקום סעודה היינו משום דצריך שלא יהי' הפסק בין קידוש לסעודה, דהא צריך לאכול לאלתר או שיהי' דעתו לאכול לאלתר וכמבואר ברמ"א, ושינוי מקום הוא הפסק כמו דהוי הפסק לענין ברכת היין לרב ושמאל, וס"ל לגאוני' דלא הוי הפסק רק בין קידוש לתחילת הסעודה אבל אם כבר שתה כאן רביעית יין שצריך ברכה לאחריו שהוא שייך לסעודה ובהמ"ז של הסעודה פוטרו מברכה שלאחריו... אבל אם אינו אוכל סעודה כלל אח"כ דאינו מקיים סעודת שבת כלל בשתיית רביעית לכ"ע וכמ"ש ב"י הנ"ל ודאי גם הגאוני' מודו דלא מקרי קידוש במקום סעודה דהרי כתב רשב"א ק"א דילפי' לי' מדכתי' וקראת לשבת עונג במקום קריאה שם תהא עונג וכיון דאינו יוצא ידי עונג אינו יוצא ידי קריאה. ומכ"ש לטעם השני כיון דאיקבע קידוש על היין מסתמא על היין שבשעת סעודה הוקבע דחשוב וכיון דאין כאן סעודה כלל אין כאן יין בשעת סעודה ואין כאן חשיבות וא"כ גם ידי קידוש במקום סעודה לא יצא כיון דאין כאן סעודה:

שו"ת שלמת חיים או"ח סימן רנה

מי שקידש על מזונות ובסעודה שניה אוכל פת. כתב במעשה רב, אף בקידוש היום אינו מקדש אלא במקום סעודה גמורה ולא מיני תרגימא או יין. והנה אם מאיזה טעם לא קיים דעת הגר"א בזה והיה אוכל אחר קידוש מיני מזונות וכדומה כדי שיהא נחשב לקידוש במקום סעודה, ואח"כ כשבא לביתו ואוכל סעודה גמורה, אולי נכון שיקדש שנית על יין לפני סעודתו, אחרי דלדעת הגר"א לא הוי קידוש במקום סעודה א"כ אף ידי קידוש לא יצא וחסר לו מצות קידוש על היין שהפליגו בה חז"ל. ואולי י"ל עוד, דאם יקדש שנית על היין, לכאורה הוי בזה תרתי דסתרי, דהלא נמצא דאכל בלא קידוש מקודם. אולם י"ל דלענין אכילה לפני קידוש, דהוא איסור דרבנן גרידא, סומך על כל הפוסקים דמועיל גם מזונות וכדומה, שיהא נחשב

דף מקורות

קידוש במקום סעודה, אבל לענין עצם מצות קידוש על היין דהביא בבה"ל (סימן רע"א סעיף ב') דס"ל להרא"ש דאפילו בקידוש גמור שלא במקום סעודה תיכף ג"כ אינו יוצא המצוה מן התורה, ואף דבשחרית הקידוש אינו אלא דרבנן, מ"מ עיקרו מדאורייתא, ולהכי לענין זה יש להחמיר יותר לקדש שנית על יין.... תשובה: בוודאי מן הנכון לקדש עוד הפעם קודם הסעודה גמורה...

